

Het Loonwijzer-project bestaat uit een website www.loonwijzer.nl met een salarischek voor de lonen van ruim 160 beroepen toegespitst op de situatie van de bezoeker, beschrijvingen van beroepen, een doorlopende enquête en nog veel andere informatie. De auteurs zijn betrokken bij de analyse van de enquête. In de Loonwijzer-enquête zijn jongeren en vrouwen wat oververtegenwoordigd, maar de gegevens zijn gewogen zodat ze een betere afspiegeling vormen van de Nederlandse beroepsbevolking.

ORGANISATIEGRAAD EN CAO-DEKKING

De uitbreiding van de Loonwijzer over de wereld maakt het mogelijk om steeds meer landen te betrekken in internationale vergelijkingen. Zeker op het terrein van de arbeidsverhoudingen levert dat interessante conclusies op. Dit keer richten we ons op de samenhang tussen vakbondslidmaatschap en het vallen onder de cao, ofwel de cao-dekking, voor 21 landen. Dat zijn twaalf EU-lidstaten: België, Duitsland, Finland, Groot-Brittannië, Hongarije, Italië, Nederland, Polen, Spanje, Zweden, en de Tsjechische Republiek; zeven Latijns-Amerikaanse landen (Argentinië, Brazilië, Chili, Colombia, Guatemala, Mexico en Paraguay), twee Afrikaanse landen (Mozambique en Zuid-Afrika), en een Aziatisch land, Indonesië. Deze samenhang hebben we bekeken op basis van Loonwijzer-data verzameld voor 2008 en 2009.

In alle betrokken landen is het onderhandelen over cao's een belangrijke, zo niet de belangrijkste, taak van de vakbeweging. Je zou dus verwachten dat er steeds een nauw verband bestaat tussen vakbondslidmaatschap en cao-dekking. Er zijn inderdaad landen waar de meeste werknemers zowel vakbondslid zijn als onder een cao vallen. Bij 'onze' landen is dat duidelijk het geval in Finland: daar geldt die combinatie voor 70% van de Loonwijzer-respondenten. In Zweden is dat voor de helft van de respondenten het geval. In de negentien andere landen ligt dit

Maarten van Klaveren is senior onderzoeker/consultant bij STZ advies & onderzoek, Eindhoven.
Kea Tijdens is onderzoekscoördinator bij AIAS, Universiteit van Amsterdam.

aandeel (ver) onder de helft; daar is de organisatiegraad ook steeds een stuk lager. Toch bestaat daar meestal een grote groep die wel onder een cao valt maar geen vakbondslid is. Deze groep is minimaal circa 15% (in Groot-Brittannië, Chili, Paraguay, Guatemala en Colombia), en loopt op tot bijna 50% in Spanje, ruim de helft in Nederland en bijna twee derde in Italië. Dit komt voort uit het feit dat cao's vrijwel altijd ook voor niet-vakbondsleden worden afgesloten, zij het in Groot-Brittannië en Latijns-Amerika vrijwel uitsluitend op bedrijfs- en instellingsniveau. Het hoge percentage 'onder cao maar geen vakbondslid' in landen als Spanje, Nederland en Italië heeft veel te maken met het feit dat deze landen de algemeenverbindendverklaring (avv) kennen. Dat wil zeggen dat de overheid, en in sommige landen een bedrijfstakorganisatie, de cao van toepassing kan verklaren op alle werknemers (en werkgevers) in een bepaalde bedrijfstak. Een derde groep bestaat uit de vakbondsleden die niet onder een cao vallen. Dat is, zoals ook te verwachten was, bijna overal de kleinste groep, zij het dat die in drie Latijns-Amerikaanse landen (Argentinië,

Brazilië en Chili) toch nog zo'n 15 tot 20% van alle respondenten uitmaakt. Het kan zijn dat deze mensen vakbondslid zijn om andere redenen dan de cao, bijvoorbeeld omdat het lidmaatschap recht geeft op een werkloosheidsuitkering, maar het kan ook zijn dat ze als vakbondslid gediscrimineerd worden bij het afsluiten van cao's. Dit laatste verdient nader onderzoek. Tenslotte is er de vierde optie: geen vakbondslid zijn en niet onder een cao vallen. De tabel laat zien dat deze groep in het totaal van 21 landen helaas het grootst is, zij het dat de spreiding over landen ook breed is: van heel klein (4%) in Finland tot een meerderheid van de respondenten in Mexico, Chili, Tsjechië, Groot-Brittannië, Paraguay, Guatemala en Colombia. Voor met name Engelsen en Tsjechen kan het als een schok aankomen om te ervaren dat hun vakbonds- annex cao-situatie uitgedrukt in cijfers niet beter is dan die in een reeks Latijns-Amerikaanse landen.

Tabel: Percentages werknemers wel/niet onder cao vallend en wel/niet vakbondslid, voor 21 landen.

Bron: Ongewogen WageIndicator data, selectie werknemers in 21 landen, januari 2008-december 2009.

